

แนวทางสันติวิธี

พิมพ์ใน แนวทางสันติวิธี ทางเลือกของคนไทยหลัง ๖ ตุลา
สำนักพิมพ์ประกายพรึก, ๒๕๒๑
ดร. ป่วย อึ้งภากรณ์ เล่ม ๑๐ : ทัศนะทางการเมือง, คู่แข่ง ๒๕๓๖

๑

ผมมีความยินดีที่ทราบว่าเพื่อนทางญี่ปุ่นจะจัดพิมพ์เอกสารเรื่องเมืองไทยขึ้นเผยแพร่ในหมู่ชาวญี่ปุ่น สมัยนี้ความจริงเป็นของหายาก เฉพาะอย่างยิ่งเกี่ยวกับเรื่องต่าง ๆ ของเมืองไทยที่มาจากเมืองไทย เพราะรัฐบาลปัจจุบันนอกจากจะทำลายเสรีภาพและสิทธิของประชาชนไทยโดยแถลงเป็นนโยบายว่าจะขังคนไทยทั้งเมืองมิให้ใช้เสรีภาพถึง ๑๒ ปี แล้วยังสกัดกั้นมิให้ความจริงออกมาจากเมืองไทยด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การปิดหนังสือพิมพ์ การปิดเป็นข่าวสารทางวิทยุและโทรทัศน์ การขับไล่ผู้สื่อข่าวต่างประเทศที่เขียนข่าวจริงจากเมืองไทย เป็นต้น ฉะนั้น หากมีเอกสารที่ออกมาโดยผู้เขียนมีอิสระที่จะเขียน โดยมีต้องพะวงถึงโทษที่อาจจะได้รับในเงื้อมมือของรัฐบาลไทย โลกก็ย่อมเจริญขึ้น เพราะมีช่องทางที่จะเปรียบเทียบข้อเท็จและข้อจริงได้ แม้ว่าผู้ที่มีเสรีภาพในการเขียนนั้นจะใช้เสรีภาพในการบิดเบือนความจริงไป ผู้อ่านซึ่งมีวิจาร์ณญาณย่อมสามารถจับผิดได้ โดยเปรียบเทียบกับเอกสารอื่นในประเทศไทย แล้วใช้เสรีภาพพินิจพิจารณาด้วยตนเองว่าฝ่ายใดสมจริง ฝ่ายใดไม่น่าจะเป็นไปได้

เหตุการณ์ในเดือนตุลาคม ๑๙๗๓ ที่ทำให้ประเทศไทยพ้นจากระบบเผด็จการที่เริ่มมาแต่ ๑๙๔๘ เป็นอย่างไรกัน ในหนังสือนี้คงจะปรากฏอย่างชัดเจนแล้ว ความรุ่งเรืองทางการเมือง เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งน่าจะเกิดตามเสรีภาพในเมืองไทย ย่อมต้องใช้เวลานานพอสมควร แต่เนื่องด้วยระยะเวลาที่เรามีเสรีภาพจริง ๆ นั้นต้องหยุดชะงักลงในตุลาคม ๑๙๗๖ ความรุ่งเรืองที่กำลังจะปรากฏออกมาจึงต้องดับไป โดยนับพลา

ก่อนปี ๑๙๗๓ ถอยหลังกลับไป ๒๕ ปี ประเทศไทยมีการปกครองด้วยลัทธิเผด็จการตลอดเวลา ใครจะเป็นนายกรัฐมนตรี มักจะต้องมียศเป็นจอมพล รัฐบาลไทยหลอกลวงประชาชนเสมอว่าเราอยู่ในระบบเสรีประชาธิปไตย แต่ยังไม่พร้อมจริง ๆ จึงต้องร่างรัฐธรรมนูญกันใหม่หลายวาระหลายปี เมื่อมีการเลือกตั้งก็ใช้เล่ห์เหลี่ยมทำให้การเลือกตั้งสกรปรกด้วยวิธีต่าง ๆ อย่างดีที่สุดก็ใช้เงินไปรยซื้อเสียง การเลือกตั้งทำได้อย่างโจ่งแจ้ง เมื่อการเลือกตั้งเป็นไปโดยผู้มีอำนาจ และผู้มีเงินใช้อำนาจและเงินทำลายการเลือกตั้งเสียแล้ว ก็พาลโทษราษฎรว่าไม่มีการศึกษา ไม่มีความรู้ทางการเมือง ฉะนั้นประเทศไทยยังไม่พร้อมที่จะเป็นประชาธิปไตย บางทีเมื่อมีการเลือกตั้งสภาผู้แทนราษฎรขึ้นมาแทนแล้วโดยรัฐบาลทหารมีเสียงข้างมาก แต่เสียงข้างมากนั้นสืบเนื่องมาจากการใช้เงินซื้อ ในไม่ช้าเมื่อเงินงวดลง เสียงข้างมากก็งวดลง ฝ่ายทหารก็ทำการปฏิวัติตนเองเสียที ทำดังนี้มาเป็นเวลา ๒๕ ปี ชั่วอายุคน (generation) ผลที่แท้จริงก็คืออำนาจตกอยู่ในมือของคนไม่กี่คนซึ่งผลัดกันใช้อำนาจเด็ดขาดตามลำดับอาวุโส "อำนาจนั้นทำให้เสื่อมด้วยความทุจริต อำนาจเด็ดขาด

ก็ยิ่งทำให้เสื่อมอย่างเด็ดขาด” (“Power corrupts: absolute Power corrupts: absolutely” Lord Acton) ฉะนั้นความทุจริตจึงเกิดขึ้นอย่างกลาดเกลื่อนในวงสังคมไทย จนเป็นเหตุหนึ่งในหลายเหตุให้ประชาชนเรือนแสนต้องทำการประท้วงในท้องถนนของกรุงเทพฯ จนถึงขั้นที่ต้องเปลี่ยนระบบการปกครองมาเป็นเสรีในเดือนตุลาคม ๑๙๗๓ รัฐธรรมนูญ ๑๙๗๔ เป็นรัฐธรรมนูญที่มีข้อเสียหลายอย่าง แต่ผู้ร่างทั้งหลายพยายามที่จะให้เป็นรัฐธรรมนูญที่เสรียุติธรรมแก่ทุกฝ่าย แต่ล้าพังรัฐธรรมนูญเป็นตัวอักษรฉีกทิ้งได้ทุกเมื่อ ไม่ปฏิบัติตามก็ได้ตามชอบใจ ไม่เป็นหลักประกันอะไรเลยที่จะป้องกันผู้ทำลายประชาธิปไตย ฝ่ายที่ต้องการทำลายประชาธิปไตยจึงสามารถวางแผนและดำเนินการตามแผนได้ในไม่ช้า เพราะวงการทหารก็ดี วงการปกครองด้านมหาดไทยก็ดี วงการศึกษาที่ดี มิได้มีการเปลี่ยนแปลงแต่ประการใดจาก ๑๙๔๘-๗๓ ระบบประชาธิปไตยและระบบเสรีซึ่งอ่อนแออยู่แล้วด้วยความชอกช้ำจากระบบเผด็จการ ๒๕ ปีมา ก็ยังแสดงความอ่อนแออยู่ต่อไปด้วยการมีพรรคการเมืองมากมายเกินต้องการ และรัฐบาลที่ได้มาจากการเลือกตั้งก็ต้องเป็นรัฐบาลผสมด้วยพรรคการเมืองหลายพรรค ดำเนินการอะไรไม่ได้สะดวก จึงเป็นช่องทางให้พรรคการเมืองฝ่ายทหาร ทหารและตำรวจประจำการ สนับสนุนโดยเจ้าของที่ดินและนายทุนบางพวกจัดการโค่นหลักการประชาธิปไตยโดยยึดอำนาจเผด็จการขึ้นในวันที่ ๑๖ ตุลาคม ๑๙๗๖

ถึงกระนั้นก็ดี แนวโน้มทางการเมืองใน ๓ ปี ตั้งแต่ตุลาคม ๑๙๗๓ ก็ได้เป็นไปในทางฟื้นฟูประชาธิปไตยมิใช่น้อย ในการเลือกตั้งครั้งที่ ๒ เมษายน ๑๙๗๖ มีผลให้สมาชิกสภาผู้แทน

ราษฎรสังกัดพรรคใหญ่มากขึ้น และพรรคการเมืองในสภาก็มี
น้อยพรรคลง เมื่อเทียบกับการเลือกตั้งครั้งที่ ๑ ในปี ๑๙๗๕
ประชาชนทั้งหลายมีความสำนึกทางการเมืองมากขึ้น การรวมตัว
ของกรรมกรและชาวนามีมากขึ้น คนหนุ่ม ๆ สาว ๆ ที่ใช้สิทธิ
เสรีภาพก็สามารถใช้สิทธินั้น ๆ ในทำนองสร้างสรรค์มากขึ้น
มีความสำนึกว่าเมืองไทยมิใช่กรุงเทพฯ แห่งเดียว แต่ยังมี
ชนชาวไทยอยู่ในชนบทที่มีได้รับการดูแลจากรัฐบาลมากมาย
เสียงเรียกร้องให้รัฐบาลเอาใจใส่สอดส่องดูแลทุกข์สุขของราษฎร
ในภาคต่าง ๆ มีมากขึ้น และสิทธิเสรีภาพที่ฝังอยู่ในจิตสำนึกของ
ประชาชนนั้นย่อมจะหมดสิ้นไปด้วย การใช้อำนาจรอนสิทธิย่อม
จะเป็นไปได้ ถ้าหากระบบประชาธิปไตยมีชีวิตยืนยาวไปได้สัก
๑๐ ปี เหตุการณ์ทางการเมืองที่เป็นจุดอ่อนของระบบนั้นจะแก้ไข
ให้ดีขึ้นได้ด้วยเวลา ไม่ใช่เพราะราษฎรมีความรู้น้อย จึงมี
ประชาธิปไตยไม่ได้ เป็นเพราะไม่มีโอกาสนานพอที่ราษฎรจะใช้
สิทธิเสรีภาพของมนุษย์ชนต่างหาก

ในด้านเศรษฐกิจ ปัญหาของไทยไม่ได้อยู่ที่เศรษฐกิจส่วน
รวมของชาติที่เสื่อมโทรมหรือวิกฤติการณ์แต่อย่างไร แต่เป็น
เพราะความไม่สมดุลแห่งการพัฒนาเศรษฐกิจในส่วนต่าง ๆ
ของประเทศ นับตั้งแต่ปี ๑๙๕๕ เป็นต้นมา ประเทศไทยได้มี
กลไกและการบริหารทางด้านเศรษฐกิจ การเงิน การคลังมั่นคงดี
พอสมควร เงินบาทมีเสถียรภาพดีเป็นเวลานาน ความเจริญ
โดยส่วนรวมก็เป็นไปโดยอัตราสูง แต่ระหว่างกรุงเทพฯ กับ
เมืองใหญ่ ๆ กับชนบทนั้น ความเจริญไม่สม่ำเสมอ กรุงเทพฯ
เติบโตขึ้นเร็วจนน่าเกลียด ส่วนชนบทอยู่กับที่หรือบางแห่งก็
เสื่อมลง คนในกรุงร่ำรวยขึ้นมาก แต่คนในชนบทกลับจนลง

กำไรของอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม การเงินการธนาคารสูงขึ้น แต่รายได้ของชาวนาชาวไร่กลับลดลงหรือเพิ่มในอัตราต่ำ อัตราค่าจ้างของกรรมกรทั้งในกรุงและชนบทต่ำมาก ในปี ๑๙๗๓ อัตราค่าจ้างขั้นต่ำในกรุงเทพฯ รัฐบาลกำหนดไว้เพียง ๑๒ บาทต่อวัน ส่วนรายได้ของพ่อค้า นักอุตสาหกรรม นายธนาคาร หรือแม้ข้าราชการนั้นสูงจนพุ่มเฟือยฟุ้งเฟ้อขึ้นทั่วไป และข้าราชการที่อยู่ใกล้ผู้มีอำนาจก็ยิ่งร่ำรวยขึ้นอย่างผิดปกติ ถูกกฎหมายบ้าง ผิดกฎหมายบ้าง ราคาข้าวเปลือกที่เป็นรายได้ของประชาชนส่วนใหญ่ถูกกดตั้งแต่เลิกสงครามในตลาดโลกตลอดมา ให้อยู่ในระดับประมาณกึ่งหนึ่งของราคาในตลาดโลก บางครั้ง ๑ ใน ๒ และเมื่อเกิดอากาศวิปริต ฝนแล้งหรือน้ำท่วม ทำนาไม่ได้ผล ชาวนาทุกภาคก็ต้องเสียที่ดินทำกินของตน เพราะความอึดคดเดือรื้อนที่เป็นเช่นนี้ในระบบเผด็จการนั้น แม้จะมีเหตุผลอย่างอื่น เช่นอัตราการเพิ่มประชากรสูงมากก็ตาม แต่เหตุผลสำคัญอยู่ที่ระบบเผด็จการนั่นเอง แทนที่จะมีผู้แทนราษฎรทำหน้าที่เป็นปากเสียงของประชาชนจริง ๆ สภาที่มีก็เป็นสภาแต่งตั้ง ผู้ที่ได้รับการแต่งตั้งก็ต้องคล้อยตามผู้เผด็จการที่แต่งตั้งตนขึ้นมา และแวดล้อมผู้เผด็จการคือข้าราชการ นักการค้า และอุตสาหกรรมที่หวังพึ่งเผด็จการ เป็นเชิงถ้อยที่ถ้อยอาศัยกัน ผู้เผด็จการจึงมองไม่เห็นความจำเป็นที่จะพัฒนาบ้านเมืองให้สุขทุกหย่อมหญ้า มองแต่บริเวณใกล้ตัว และดำเนินการและนโยบายไปตามผลประโยชน์ของตนและเพื่อนฝูงที่ใกล้ชิด ส่วนการแถลงนโยบายเป็นทางการนั้นเป็นอีกเรื่องหนึ่ง จะแถลงให้กว้างขวางเพื่อประโยชน์ส่วนรวมอย่างใดก็ได้ แต่การกระทำกลายเป็นอีกเรื่องหนึ่ง

ตั้งแต่ตุลาคม ๑๙๗๓ เป็นต้นมา ข้อเสียของเศรษฐกิจไทย ดังกล่าวได้มีการพยายามแก้ไขอยู่ตามลำดับ การพัฒนาชนบท ได้เริ่มขึ้นอย่างจริงจังโดยรัฐบาล มหาวิทยาลัย กลุ่มนิสิตนักศึกษา และเอกชนชาวนาชาวไร้มลทินที่จะรวมตัวกันเป็นสหกรณ์ที่แท้จริง หรือกลุ่มชาวนาเพื่อดูแลผลประโยชน์ของตน ที่เคยถูกนายเหมือง หรือคหบดีอื่นก่อกวนแก่งให้ทำนาทำไร่ไม่สะดวก ก็สามารถเรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตน และรัฐบาลก็ต้องเหลียวแล ดูแลผลประโยชน์ของคนส่วนมาก ที่เคยถูกนายอำเภอ ผู้ว่าราชการจังหวัด หรือตำรวจทหารท้องถิ่นก่อกวนด้วยวิธีและข้อหาต่าง ๆ ก็สามารถร้องเรียนมีปากเสียงได้ ผู้แทนราษฎรในรัฐสภาที่ต้องฟังราษฎรในการเลือกตั้ง ก็ต้องเป็นปากเสียงให้ราษฎร ราคาข้าวเปลือกและสินค้าพืชไร่ต่าง ๆ จึงสูงขึ้น แล้วรัฐบาลก็ถึงกับประกันราคาสินค้าเกษตรหลายชนิดมิให้ตกต่ำ ส่วนกรรมกรในเมืองก็รวมตัวกันเป็นสหภาพ สหพันธ์ เรียกร้องสิทธิอันชอบธรรมของตนในค่าจ้างและภาวะการทำงานโดยทั่วไป ค่าจ้างขั้นต่ำในกรุงเทพฯ เขยิบขึ้น ๑๒ บาทต่อวัน เป็น ๑๖ บาท ๒๐ บาท และ ๒๕ บาทตามลำดับ* แต่ก็ยังไม่เพียงพอสำหรับการครองชีพโดยมัยยัสต์ การกระทำต่าง ๆ บางครั้งต้องใช้วิธีสไตรค์หยุดงานจึงได้ผล การแก้ไขปัญหาเศรษฐกิจและสังคม กระเตื้องดีขึ้นมาโดยลำดับ แต่ยังไม่ถึงขั้นที่น่าพอใจ ค่าจ้างแรงงานของคนไทยยังต่ำกว่าของคนชาติอื่น ๆ เป็นไหน ๆ

แต่เมื่อเกิดเหตุการณ์ขึ้นในตุลาคม ๑๙๗๖ ความก้าวหน้าในเรื่องการแก้ปัญหาเศรษฐกิจและสังคมต้องหยุดชะงักลง รายได้ของชาวนาชาวไร้มลทินไปสู่ความกดดันในเงื้อมมือของ

* ดูปัจจัยมลทินของบทความนี้

ผู้เผด็จการ จะรวมตัวกันเรียกร้องสิทธิไม่ได้เสียแล้ว กรรมกรยังมีสภาพอยู่ในนามแต่หยุดงานไม่ได้ กรมแรงงานเสนอให้ขึ้นค่าจ้างขั้นต่ำจาก ๒๕ บาทเป็น ๒๘ บาทต่อวัน รัฐบาลก็ไม่ยอมรับ ฉะนั้นสภาวะเศรษฐกิจและสังคมจึงกลับไปสู่สภาวะเดิมก่อน ๑๙๗๓ คือแล้วแต่ผู้เผด็จการ

ในด้านเสรีภาพทางวิชาการก็ดี เสรีภาพทางวัฒนธรรมก็ดี การดนตรีนาฏศิลป์ต่าง ๆ หรือวรรณกรรม แต่ก่อนเคยถูกจำกัดให้อยู่ในขอบเขตแคบ ๆ จนถึงตุลาคม ๑๙๗๓ ได้มีการจรรโลงให้มีอิสระจนเกิดความรุ่งเรืองทางวิชาการและวัฒนธรรมขึ้นเต็มที่ที่มีผลงานประจักษ์อยู่ เรื่องต่าง ๆ ที่กำลังจะปฏิรูป เช่น เรื่องการศึกษา สาธารณสุข เป็นต้น ต้องชะงักงันลงเมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ และจะต้องอับเฉาไปอีกนาน เพราะผู้เผด็จการใหม่บังคับให้เผาหนังสือเป็นพัน ๆ หมื่น ๆ เล่ม ห้ามมิให้ใช้ความคิดในการเรียนการสอนในโรงเรียนและมหาวิทยาลัย และดนตรีหรือละครบางอย่างก็ห้ามแสดง เพราะเป็นพิษเป็นภัยต่อสังคม

๓

สภาพของบ้านเมืองไทยเป็นอยู่อย่างนี้ในปัจจุบัน ทางรัฐบาลหลังจากวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ ต้องการกุมอำนาจเผด็จการไว้ได้ลิดรอนสิทธิเสรีภาพของประชาชน ใครจะพูดจะเขียน จะคิดจะเรียนอะไร ต้องเป็นไปตามที่รัฐบาลอนุญาต และข้ายของการอนุญาตนั้นจำต้องแคบลง หนังสือพิมพ์และสื่อสารมวลชนต่าง ๆ ต้องดำเนินการตามที่รัฐบาลจะพึงพอใจ กรรมกรชาวนาชาวยุโรปไม่มีสิทธิที่จะชุมนุมหรือรวมตัวกัน ศูนย์กลางนิสิตนักศึกษาไม่มีได้รัฐธรรมนูญ ๑๙๗๔ ทั้งฉบับถูกยกเลิก รัฐสภาที่เกิดจากการ

เลือกตั้งต้องยุบ เกิดรัฐสภาแต่งตั้งขึ้นแทน “รัฐธรรมนูญ” ใหม่
ให้อำนาจเด็ดขาดอยู่ที่รัฐบาล ทั้งในการบริหาร การตุลาการ และ
นิติบัญญัติ ถ้ารัฐบาลไม่พอใจผู้ใด รัฐบาลจะเป็นผู้พิจารณา
ตัดสินเอง ไม่ต้องขึ้นศาลหรือผ่านกระบวนการยุติธรรมแต่
อย่างไร และถ้าเจ้าหน้าที่ปกครองไม่พอใจผู้ใดก็กล่าวหาได้
โดยสะดวกว่า “เป็นภัยต่อสังคม” ซึ่งหมายความว่า จะต้องอยู่ใน
เงื้อมมือเจ้าหน้าที่บริหาร ชั่งได้นาน ๆ ไม่ต้องขึ้นศาล แม้รัฐบาล
จะตัดสินประหารชีวิตใครก็ได้ตามอำเภอใจ เมื่อเป็นเช่นนี้
การจับกุมจึงมีอยู่ทั่วไป

เมื่อตุลาคม ๑๙๗๖ จากมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ มีผู้ถูก
จับกุมอยู่ ๓,๐๐๐ กว่าคน ในจำพวกนี้มีหลายร้อยคนที่รัฐบาล
ขังไว้ยาวนานถึง ๕-๖ เดือน จึงปล่อยตัวออกมา ทำที่ว่ารัฐบาลเมตตา
กรุณา เหลือไว้หลังจากมีนาคม ๑๙๗๗ ประมาณ ๑๐๐ กว่าคน
ที่รัฐบาลจะจัดการฟ้องศาลด้วยข้อหาจกจกจกจกจกจกจกจกจกจกจก
สังเกตคือ คนที่ถูกขังตั้งแต่ตุลาคม ๑๙๗๖ ถึงมีนาคม ๑๙๗๗
เป็นเวลาหลายเดือนนั้น ถูกขังฟรีไม่มีอะไรทดแทน กลับเสีย
ชื่อเสียง แท้จริงการปล่อยผู้ที่ถูกขังเป็นจำนวนมากนั้นเป็นเพราะ
(ก) รัฐบาลไม่สามารถตั้งข้อหาได้ว่ามีความผิดและ (ข) รัฐบาลต้อง
การแสดงต่อโลกเฉพาะอย่างยิ่งประธานาธิบดีคนใหม่ของอเมริกา
ว่ารัฐบาลพยายามไม่ละเมิดสิทธิมนุษยชน เพื่ออเมริกาจะได้ให้
ความช่วยเหลือต่อไป

ส่วนผู้ต้องหาเหลืออยู่ ๑๐๐ กว่าคน ซึ่งจะฟ้องร้องนั้น
มีจำนวน ๓๐ กว่าคนที่อัยการส่งเรื่องคืนตำรวจ* เพราะไม่สามารถ
ฟ้องได้ หลักฐานไม่พอเพียง แต่ตำรวจยืนยันจะให้ฟ้อง อย่างไร

* ดูปัจจัยลึกลับของบทความนี้

ก็ตามหลายคนในจำนวน ๑๐๐ กว่าคนนั้น ถูกฟ้องในข้อหาว่ามี การกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ จะต้องขึ้นศาลทหาร มีทนาย ว่าต่างไม่ได้และไม่มีอุทธรณ์ฎีกา ถ้าไม่ถูกใช้มาตรา ๒๑ ของ “รัฐธรรมนูญ” มาบังคับโดยรัฐบาลตัดสินใจเอง ก็ยังไม่ได้ประโยชน์ จากกระบวนการยุติธรรม และไม่แน่ว่าจะถูกลงโทษโดยมาตรา ๒๑ หรือไม่ เพราะรัฐบาลอาจเกรงว่าถ้าศาลพิจารณาแล้วอาจ ยักฟ้อง เสียหน้ารัฐบาลหมด จึงตัดสินใจเอง รัฐบาลนี้กำลัง มั่นเขี้ยวใช้มาตรา ๒๑ ลงโทษประหารชีวิตผู้ต้องหาไป ๓ รายและ จำคุกไปอีกหลายคน นี่หรือนายกรัฐมนตรี นักกฎหมาย อดีต ผู้พิพากษา อาจารย์สอนกฎหมาย และในคณะรัฐมนตรีนี้ก็มี นักกฎหมายอยู่หลายคน แต่ไม่ต้องการใช้กฎหมายตามหลัก ธรรม

แต่ ๓,๐๐๐ กว่าคนที่ถูกจับที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้น เป็นพวกที่ “เปิดเผย” ไม่เปิดเผยก็ไม่ได้เพราะเรื่องมันแดงเสีย แล้ว ต่อจากนั้นยังมีประชาชนถูกจับอีกมากมายในชนบททั่ว ราชอาณาจักร จำนวนแน่นอนไม่เป็นที่ทราบ เพราะพวกนี้รัฐบาล ปิด หนังสือพิมพ์ลงไม่ได้ ส่วนใหญ่เป็นผู้ที่ไม่มีชื่อเสียง ไม่มี คนรู้จักทั่วไป แต่ก็ เป็นมนุษย์คนไทยนี้แหละ บางเสียงคะเนว่า จำนวนที่ถูกจับคงประมาณ ๕,๐๐๐ คน ที่จับแล้วปล่อยเร็วบ้าง ช้าบ้างก็คงมี บางเสียงคะเนว่าถูกคุมขังอยู่ประมาณ ๒,๐๐๐ คน ที่ถูกกล่าวหาว่าเป็นคอมมิวนิสต์ก็มี ถูกกล่าวหาว่าเป็นภัยสังคม ก็มาก และก็มีมากที่ถูกเจ้าหน้าที่แกล้งจับด้วยเป็นเรื่องอริส่วนตัว แล้วหาความเป็นภัยต่อสังคม เช่น ในกรณีของนายแพทย์ผู้หนึ่ง ที่มหาสารคาม ซึ่งได้ช่วยเหลือชาวบ้านมาแต่ก่อนโดยขัดผล ประโยชน์ของผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอและนายทุนที่เป็น

เพื่อนของเจ้าหน้าที่ ปรปักษ์ของแพทย์ผู้นี้ เคยพยายามทำร้ายแพทย์มาหลายครั้ง สบโอกาสหลังปฏิวัติ จึงจับมาในข้อหาว่าเป็นภัยต่อสังคม ชาวบ้านนับร้อยไปเยี่ยมแพทย์ผู้นี้แน่นที่คุมขังทุกวัน จนเจ้าหน้าที่ต้องปล่อยตัวเพราะหาหลักฐานมิได้ นี่เป็นตัวอย่างที่มีผู้เดือดร้อนเพียงตัวอย่างเดียว ซึ่งเผอิญเป็นผู้มีบารมีชาวบ้านรัก จึงพ้นโทษไป ตัวอย่างที่มีผู้เดือดร้อนเพราะถูกจับโดยรัฐบาลไม่ยอมให้ชาวยังมีอีกมาก เช่น ภิกษุสามเณรและอุบาสกของวัดชลประทานเป็นต้น เจ้าหน้าที่ที่ต้องการจ้องล้างจ้องผลาญราษฎรยังมีเกลื่อนไป และได้รับความปกป้องคุ้มครองจากรัฐบาลอยู่เสมอ แม้พระสงฆ์องค์เจ้าก็ไม่ยกเว้น เช่น ภิกษุ ๓ รูปที่ตำบลพิปูน จังหวัดนครศรีธรรมราช จากคำบอกเล่าของภิกษุผู้ทรงศีลเอง เจ้าหน้าที่ไปหลอกเจ้าอาวาสว่าจะนำไปให้การและจะให้จำวัดอยู่ในวัดหนึ่งในเมือง แต่แท้จริงนำไปขังร่วมกับผู้ต้องหาอื่น ๆ และวันดีคืนดีญาติโยมไปเยี่ยมไม่พบ ปรากฏจากคำของผู้ต้องขังด้วยกันว่าเจ้าหน้าที่และอาสาสมัครนำไปฆ่าเสียแล้ว บรรดาผู้ต้องหาว่าเป็นภัยต่อสังคม ส่วนมากเป็นคนยากจนมีลูกเมียพ่อแม่จะต้องเลี้ยง เมื่อถูกขังนาน ๆ ย่อมเดือดร้อน มิใช่แต่ตัวคนเดียว แต่ทั้งครอบครัว ซึ่งหมายถึงอย่างน้อย ๖ ปาก ๖ ท้อง มิหนำซ้ำบางรายถูกเจ้าหน้าที่ส่งเข้ามาคุมขังที่กรุงเทพฯ หรือเมืองอื่นไกลหมู่บ้าน ญาติมิตรไม่สามารถไปเยี่ยมส่งเสียได้ เลยกลายเป็นคนสาบสูญไป อยู่ในเงื้อมมือเจ้าหน้าที่อย่างมิใช่มนุษย์

ที่กล่าวมานี้มิได้พูดถึงการซ้อม ตบตี ทรมานผู้ถูกคุมขังโดยเจ้าหน้าที่ เมื่อวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ นั้นการซ้อมและทรมานเห็นได้ชัด ประชาชนในกรุงเทพฯ ไกล้วมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์

และใกล้สถานีตำรวจต่าง ๆ ได้เห็นด้วยตาของตนเอง และหลังจากนั้นแม้พวกที่ถูกจับที่มหาวิทยาลัยก็ยังคงมีการซ้อมและทรมานอยู่ต่อไปเพื่อให้ “สารภาพ” และให้การ “ชัดเจน” ถึงผู้อื่น แต่พวกที่ถูกจับที่มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์นั้นเป็นพวก “เปิด” คือเป็นผู้ที่ทราบกันโดยทั่วไป การซ้อมและทรมานจึงซาลงในระยะหลัง ๆ นี้ แต่ก็ไม่วายที่ผู้ที่ถูกขังเดี่ยวในกรงเล็ก ๆ หรือคุกมืดหลายคนที่เจ้าหน้าที่ห้ามคนเยี่ยม ส่วนพวกที่ถูกจับชนิด “ปิด” นั้นน่าเกรงว่าจะมีการทำทารุณโดยทั่วไป เฉพาะอย่างยิ่งในเขตทรวงันดารไกลหูดตาผู้คน

การใช้อำนาจข่มขู่ด้วยวิธีต่าง ๆ เช่น การใช้มาตรา ๒๑ แห่ง “รัฐธรรมนูญ” ปัจจุบัน การตั้งข้อหาภัยสังคมตามประกาศของคณะปฏิรูปอย่างกว้างขวาง การปิดหนังสือพิมพ์ การห้ามชุมนุม ฯลฯ เหล่านี้เป็นเครื่องมือทำให้ประชาชนโดยทั่วไปเกิดความสยดสยองไม่กล้าแสดงความจริง หรือออกความเห็นเป็นอย่างอื่น นอกจากเป็นเชิงสนับสนุนฝ่ายปกครอง เพราะฉะนั้นรัฐบาลก็สามารถอ้างได้ว่าประชาชนทั้งประเทศสนับสนุนรัฐบาลนี้ เป็นการที่กักพุดเอาฝ่ายเดียว ส่วนข้อที่อ้างว่าหลัง ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ บ้านเมืองสงบเรียบร้อยลง อาชญากรรมลดลงนั้น ดูจากหนังสือพิมพ์ที่ออกในเมืองไทยก็ได้ จะเห็นว่าไม่เป็นความจริงแต่อย่างใด กรณีฆ่ากัน ลักทรัพย์ วิวรราว ช่มชืด ปล้น ยังมีอยู่เกลื่อนหน้าหนังสือพิมพ์ จนรัฐบาลโดยรัฐมนตรีสำนักนายกรัฐมนตรี ต้องดำริที่จะออกหนังสือพิมพ์ของรัฐบาลเอง ซึ่งไม่มีประเทศประชาธิปไตยประเทศไหนเขาทำกัน มีก็แต่ประเทศที่ปกครองด้วยระบบคอมมิวนิสต์ เช่น รัสเซีย รัฐบาลออกหนังสือพิมพ์ปริ๊ฟตา และอีสเวสเซีย ข้อที่แน่ก็คือการปะทะกับผู้ก่อการร้าย

คอมมิวนิสต์เพิ่มความรุนแรงและความถี่ยิ่งขึ้น ทั้งนี้จากข่าวทาง
รัฐบาลเองและข่าวของฝ่ายคอมมิวนิสต์ ก็ค่อนข้างจะสอดคล้อง
กัน

๔

ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์นั้นแล้ว ในระยะ ๑๙๖๓ ถึง ๑๙๗๓
ได้เพิ่มกำลังขึ้นบ้างก็จริง แต่เพิ่มขึ้นที่เล็กน้อย และไม่มีการ
กล้าแข็งอย่างไร แม้จะได้สมัครพรรคพวกเพิ่มเติมขึ้นเรื่อย ๆ
จากผู้ที่ถูกเจ้าหน้าที่ท้องถิ่นกลั่นแกล้งรังแก (เช่นกรณี “ถังแดง”
ทางภาคใต้ หรือบ้านนาทรายในตะวันออกเฉียงเหนือ) มาในระยะ
ประชาธิปไตย ๑๙๗๓-๗๖ การก่อการร้ายปะทะกับเจ้าหน้าที่กลับ
น้อยลง ผู้เสียชีวิตจากการสู้รบก็ลดน้อยลงทั้งสองฝ่าย ทั้งนี้ดู
ได้จากสถิติของรัฐบาลเอง แต่หลังจาก ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ การ
ปะทะและการเสียชีวิตการบาดเจ็บกลับมากขึ้น จากสถิติของ
รัฐบาลใน ๓ เดือนแรกของปี ๑๙๗๗ มีการสู้รบและเสียชีวิตมาก
กว่าทั้งปีของแต่ละปีระหว่าง ๑๙๗๓ ถึง ๑๙๗๖

ทั้งนี้เป็นสิ่งที่คาดหมายได้ เพราะเหตุการณ์ทางด้านรัฐบาล
หลัง ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ และการเผด็จการข่มขู่ราษฎร ทำให้นิสิต
นักศึกษา อาจารย์ กรรมกร ชาวนา ชาวไร่ และราษฎรโดยทั่วไป
มีทางเลือกอยู่แคบมาก ถ้าไม่อ่อนน้อมยอมให้จำกัดสิทธิ์ก็มีหวัง
จะถูกจำคุกหรือประหารด้วยอำนาจเผด็จการ หรือมิฉะนั้นก็ต้อง
หนีออกนอกประเทศ หรือเข้าป่าไปรวมมือกับผู้ก่อการร้าย
คอมมิวนิสต์ พวกหลังนี้มีอยู่เป็นจำนวนมาก จะมากน้อยเท่าใด
นั้นไม่แน่ชัด ทางฝ่ายคอมมิวนิสต์อ้างว่าหลายพันคน แต่ลอง
สำรวจบรรดานิสิตนักศึกษาที่หายไปจากมหาวิทยาลัยต่าง ๆ และ

วิทยาลัยต่าง ๆ เฉพาะอย่างยิ่งวิทยาลัยครูทั่วประเทศอาจจะมีผู้คะเนว่าหายไปสัก ๕ หรือ ๖ พันคน สมมติว่าเพียง ๑ ใน ๓ ของคนที่หนีหายไปนั้นไปสมทบกับคอมมิวนิสต์ ก็จะได้ตัวเลขประมาณ ๑,๕๐๐-๒,๐๐๐ คน

แต่จำนวนคนที่กลับใจไปจับอาวุธร่วมกับคอมมิวนิสต์นั้น ไม่สำคัญเท่ากับคุณภาพของคน คอมมิวนิสต์ไม่เคยได้รับการสมทบจากผู้มีความรู้สูงมากมายถึงขนาดนี้ มีนักศึกษาระดับปริญญาตรีและอาจารย์แขนงต่าง ๆ เช่น วิศวกรรมศาสตร์ แพทย์ศาสตร์ วิทยาศาสตร์ รัฐศาสตร์ เศรษฐศาสตร์ การศึกษา ฯลฯ มากหลาย บรรดาทหารตำรวจและพลเรือนที่มีส่วนทำทารุณกรรมในมหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ และบรรดาผู้ที่ยึดอำนาจการปกครองและรัฐบาลที่ตั้งขึ้นต่อจากนั้น เป็นผู้ที่ยุ่ช่วยเหลือให้คอมมิวนิสต์กล้าแข็งขึ้นมาก ถ้าจะเอากฎหมายมาพิจารณากันตามข้อเท็จจริงอย่างถ่องแท้แล้ว รัฐบาลเองและเจ้าหน้าที่ของรัฐบาลน่าจะมีควมผิดตามกฎหมายว่าด้วยการกระทำอันเป็นคอมมิวนิสต์ เพราะสมคบกันสนับสนุนคอมมิวนิสต์ให้มีกำลังมากขึ้น

ด้วยเหตุที่กล่าวมานี้ จึงเป็นข้อยืนยันว่าการสู้รบระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐบาลกับคอมมิวนิสต์ ได้รุนแรงและมีมากขึ้นจริง และในอนาคตอันใกล้ ก็ยังจะต้องมีมากและรุนแรงขึ้นเรื่อย ๆ ประเทศไทยจะเกิดศึกการเมืองอย่างดุเดือดเหมือนเวียดนามและเขมรจริง ๆ หรือ นี่เรายังไม่ได้กล่าวถึงการแทรกแซงจากประเทศภายนอก ถ้ารัฐบาลได้อาวุธจากประเทศมหาอำนาจฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็ต้องแสวงหาอาวุธจากประเทศมหาอำนาจอีกฝ่ายหนึ่ง และข้อที่แน่อีกข้อหนึ่งก็คือ ประชาชนที่ไม่เกี่ยวข้องกัปลัทธิการเมืองใด ๆ จะเดือดร้อนหนักขึ้น อันได้แก่ชาวนาชาวไร่

ชาวบ้านร้านตลาดทั้งหลาย ส่วนซุนคึกทั้งสองฝ่ายและคนมั่งมี
ในกรุงเทพฯ คงจะหนีเอาตัวรอดได้ ที่มีปัญหาส่งเงินไปต่าง
ประเทศเพื่อซื้อบ้านที่ดินและลงทุนอย่างอื่นก็เริ่มมีแล้ว

ด้วยเหตุนี้จึงเป็นข้อสำคัญอย่างยิ่งที่ผู้รักความสงบและหวัง
จะแก้ไขความทุกข์ยากของราษฎร จะต้องพยายามมิให้ประเทศ
ภายนอกส่งอาวุธให้แก่รัฐบาลหรือคอมมิวนิสต์เลย ใครที่พยายาม
มิให้อเมริกาส่งอาวุธให้แก่รัฐบาลไทย และมิให้เวียดนาม จีน
หรือรัสเซียส่งอาวุธให้คอมมิวนิสต์ ย่อมจะช่วยผ่อนหนักเป็นเบา
คนที่ขัดขวางความพยายามเช่นนี้เป็นผู้ที่คิดแคบและสั้น ไม่แยแส
ต่อความเดือดร้อนของเพื่อนมนุษย์คนไทยด้วยกัน

ใครจะชนะในสงครามกลางเมืองที่เกิดขึ้น ไม่สู้สำคัญ ผู้แพ้
คือคนไทยธรรมดา และชาติไทยนั่นเอง

ไม่ว่าใครจะชนะไม่สำคัญนั้น มองจากแง่ของสิทธิเสรีภาพ
ของประชาชน เพราะถ้ารัฐบาลเผด็จการชนะ สิทธิเสรีภาพก็จะ
ยับเยินอย่างเวลานี้ หรือยิ่งกว่า เช่นเดียวกับที่ได้ยับเยินมาตั้งแต่
๑๙๔๘ ถ้าฝ่ายคอมมิวนิสต์ชนะ ดูจากประสบการณ์ในประเทศ
คอมมิวนิสต์ทั่วโลก และดูจากลัทธิของคอมมิวนิสต์เอง ก็ต้อง
จำกัดสิทธิเสรีภาพของประชาชน เพราะจะต้องมีการเผด็จการของ
ชนชั้นกรรมาชีพ

การอ้างว่าคอมมิวนิสต์ไทยไม่เหมือนกับคอมมิวนิสต์ยุโรป
และนโยบายที่ฝ่ายคอมมิวนิสต์ไทยแถลงออกมา ๑๐ ประการเมื่อ
ต้นปีนี้นั้น ย่อมเปิดโอกาสให้ผู้ที่มีความคิดทางการเมืองแตกต่าง
จากคอมมิวนิสต์มาร่วมมือด้วย ข้อนี้ต้องพิสูจน์ด้วยการกระทำ
มิใช่ด้วยการแถลงนโยบาย

ถ้าพูดถึงการแพ้ชนะ มีผู้กล่าวว่าทางรัฐบาลจะต้องเป็นฝ่าย

แพ้ เช่นเดียวกับฝ่ายก๊กมินตั๋งของจีน หรือเวียดนามใต้ เพราะฝ่ายรัฐบาลมีการใช้อำนาจหน้าที่ทำการทุจริตอยู่เสมอ และอีกประการหนึ่ง ฝ่ายทหารเบื้องหลังรัฐบาลมีการแตกแยกกันมาก ชาวสื่อว่าจะมีรัฐประหารเกิดตกดินตั้งแต่ปลายปีก่อน แล้วความจริงก็เกิดขึ้นแล้วจริงเมื่อมีนาคม โดยที่รัฐบาลไม่สามารถกวาดล้างให้สิ้นเลี่ยนหนาม แม้ในเดือนมิถุนายนนี้ ก็ยังมีข่าวลือหนาหูยิ่งขึ้น ข้อนี้ก็น่าคิด และเป็นเหตุผลสนับสนุนให้น่าเชื่อว่าบุคคลที่ใกล้ชิดกับวงการรัฐบาลปัจจุบันได้นำเงินทองออกนอกประเทศเตรียมจะหนี

๕

ผมไม่ทราบว่ามีผู้จัดทำหนังสือนี้ จะมีนโยบายในทางสร้างสรรค์เมืองไทยให้เจริญด้วยประชาธิปไตยอย่างไร แต่สำหรับผมและเพื่อน ๆ ผมหลายคนยังยึดมั่นอยู่ในหลักสันติประชาธรรมหรือประชาธรรมไทยโดยสันติวิธี ผมเขียนบันทึกเรื่องนี้ไว้เมื่อเมษายน ๑๙๗๒ ในหนังสือ “สันติประชาธรรม” (จัดพิมพ์โดยสำนักพิมพ์เคล็ดไทย เมื่อปี ๑๙๗๓) และในบทความนี้ผมจะได้อ้างถึงบันทึกนั้นหลายตอน

ก่อนอื่นผมขอตอบความข้องใจของเพื่อน ๆ หลายคนที่มีความปรารถนาดีต่อผมว่า ทำไมผมจึงไม่ทาความสงบ อายุมากแล้ว ทำไมไม่ไปสอนหนังสือหรือเขียนหนังสือเจียบๆ หาเรื่องให้เขาตำเอา ตำเอา กวนใจเปล่า ๆ และจะทำให้เดือดร้อนถึงเพื่อนฝูงพี่น้อง คำตอบผมคือ “ผมมีฐานะปานนี้ แก่ปานนี้แล้ว ถ้าไม่จับเรื่องและริเริ่ม จะคอยให้ใครริเริ่มก็กระไรอยู่” (หนังสือที่อ้างหน้า ๕๙)

ประชาธรรมเป็นคำที่ผมต้องการใช้มากกว่าประชาธิปไตย เพราะในวงการเมืองนั้น คำว่าประชาธิปไตยใช้กันจนเหื่อ เช่น ในโรงเรียนไทย แม้จะอยู่ในระบบเผด็จการ เขาก็ยังสอนให้นักเรียนท่องว่าประเทศไทยเป็นเสรีประชาธิปไตย อีกประการหนึ่ง การเป็นประชาธิปไตยนั้น ถ้าไม่อาศัยหลักธรรมะแล้ว ย่อมไม่สมบูรณ์และบกพร่องแน่ เพราะถึงแม้เราจะปกครองกันด้วยเสียงข้างมาก ถ้าเสียงข้างมากโน้มเอียงไปเชิงพาลแล้ว ก็ต้องเปิดโอกาสให้เสียงข้างน้อยสามารถถกเถียงเรียกร้องให้มีสิทธิแสดงความคิดเห็นได้ จึงจะเป็นธรรม

หลักประชาธรรมเป็นหลักกว้าง ๆ มีองค์ประกอบเป็นแก่นสาร ๒ ประการ คือ เสรีภาพและสิทธิของคนแต่ละคน (จำกัดความตามเอกสารสหประชาชาติเรื่องสิทธิของมนุษยชน) ภายในขอบเขตที่ไม่ทำลายเสรีภาพและสิทธิของผู้อื่น นี่ประการหนึ่ง กับประการที่สอง คือการมีส่วนร่วมในการกำหนดโชคชะตาของสังคมที่เราอาศัยอยู่ แต่ละคนมีสิทธิหน้าที่เท่ากันในเรื่องนี้ไม่ว่าจะมีฐานะ เพศ หรือกำเนิดมาอย่างไร

หลักการเสรีภาพและการมีส่วนร่วม ไม่ใช่หลักการตะวันตกหรือหลักการของประเทศที่มั่งมีแล้วอย่างในยุโรปหรืออเมริกา เป็นหลักการชอบด้วยธรรมะของทุกประเทศ เช่นคำว่า “ไทย” ก็ไม่ใช่อื่นไกล คือเสรีหรือเป็นใหญ่นั่นเอง คนไทยที่ปราศจากเสรีภาพทางการเมืองจึงเป็นไทยไม่ครบ และการทำ “สังฆกรรม” ตามหลักพระพุทธศาสนา ก็คือการมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ นั้นเอง ฉะนั้นจึงเป็นหลักที่ถูกต้องรับรองได้ทั่วโลก มิใช่หลักตะวันตกที่จะนำมาใช้กับประเทศด้อยพัฒนาไม่ได้

ถ้าเราได้ ๒ หลักนี้ คือเสรีภาพและการมีส่วนร่วมแล้ว

รูปแบบของประชากรจะเป็นอย่างไร ก็แล้วแต่กาลและเทศะ ไม่จำเป็นต้องเอาอย่างรูปแบบของยุโรปอเมริกา เป็นหน้าที่ของนักรัฐศาสตร์ไทยที่จะคิดหารูปแบบที่เหมาะสมกับสังคมไทย แต่นักรัฐศาสตร์ไทยจะทำหน้าที่ได้ก็ต้องมีเสรีภาพทางวิชาการ

ในประเทศที่มีประชากรรวมในการปกครอง ใครจะมีความเลื่อมใสในลัทธิการเมืองใด ก็กระทำได้ทุกอย่าง จะเป็นคอมมิวนิสต์ สังคมนิยม เสรีนิยม อนุรักษนิยม หรือจะซ้ายจัดหรือขวาตกขอบอย่างไรก็ได้ทั้งนั้น แต่มีเงื่อนไขอยู่สองอย่างคือ (ก) ต้องยอมให้คนอื่นคิดแตกต่างกับตนได้ หรือยอมให้มีพรรคการเมืองหลาย ๆ พรรค (ข) จะไม่พูดไม่เขียนหรือใช้กำลังรุนแรงทำลายผู้อื่นหรือความคิดของผู้อื่น ข้อนี้ก็เป็นหลักกฎหมายอาญาและแพ่งตามปกติวิสัยอยู่แล้ว

ประชากรคือธรรมเป็นอำนาจ ไม่ใช่อำนาจเป็นธรรม บ้านเมืองที่มีประชากรนั้นต้องมีชื่อมีแปะ ไม่ใช่ปกครองกันตามอำเภอใจของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง (หนังสือที่อ้าง หน้า ๖๑)

ที่เราฟังบุคคลในรัฐบาลพูดทุกวันนี้ จะเป็นตัวอย่างที่เด่นชัดของการใช้อำนาจเป็นธรรม เช่นที่เขาว่าหนังสือพิมพ์เมืองไทยมีเสรีภาพในการตีพิมพ์ความเห็นที่ถูกต้องใครเป็นคนตัดสินว่าความเห็นไหนถูกหรือควร คำตอบคือผู้มีอำนาจ ถ้าหนังสือพิมพ์แสดงความคิดเห็นที่ขัดใจผู้มีอำนาจ เขาก็ว่าผิด ที่ทำได้เช่นนี้เพราะเขาใช้อำนาจ อาวุธที่เขาผูกขาดขึ้นมาปกครองประเทศแล้วยึดเยียดให้ประชาชนต้องยอมรับ ว่าสิ่งที่เขาคิดนั้นเป็นสิ่งที่ถูกต้อง

“ประชากรย่อมสำคัญที่ประชาชน ถ้าประชาชนส่วนใหญ่ไม่ต้องการประชากร ก็ยอมไม่มีใครที่จะหยิบยื่นได้ ฉะนั้น

จุดเริ่มต้นและจุดหมายสุดท้าย คือประชาชนชาวไทย สิทธิเสรีภาพของประชาชนไทย” (หนังสือที่อ้าง หน้า ๖๑)

ในสังคมที่มีประชาธิปไตย เราจะต้องแก้ไขปัญหาเรื่องช่องว่างหรือความแตกต่างระหว่างรัฐบาลกับประชาชน เจ้าหน้าที่กับราษฎร หญิงกับชาย คนมีกับคนจน ห้องถิ่นที่อุดมกับห้องถิ่นที่กั้นดาร การมีโอกาสศึกษากับการปราศจากโอกาส การมีโอกาสด้านสุขภาพอนามัยกับการปราศจากโอกาส ฯลฯ ทั้งนี้มิได้เกิดจากลัทธิการเมืองหรือลัทธิอื่นใด เป็นเรื่องของความชอบธรรม ความเมตตาการุณา การเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน การปรองดองกัน และการที่มีผู้แทนราษฎรเป็นปากเป็นเสียงให้แก่ผู้ที่ตกยาก การมีอิสระที่จะรวมตัวกันเพื่อช่วยเหลือซึ่งกันและกัน กับความสำนึกถึงศักดิ์ศรีของมนุษย์แต่ละคน ซึ่งควรเคารพไม่ว่าฐานะกำเนิดของเขาจะเป็นอย่างไร ย่อมสามารถช่วยให้เราแก้ปัญหาต่าง ๆ ที่ว่านั้นได้โดยสันติภาพ

“ไม่มีวิธีอื่นใดเพื่อได้มาซึ่งประชาธิปไตย นอกจากสันติวิธี การใช้อาวุธประหัตประหารกันเพื่อประชธรรมนั้น แม้จะสำเร็จ อาจจะได้ผลเพียงชั่วคราวชั่วยาม จะไม่ได้ประชธรรมถาวร เมื่อฝ่ายหนึ่งใช้อาวุธแล้วฝ่ายหนึ่งแพ้ ก็ย่อมคิดใช้อาวุธโต้ตอบเมื่ออาวุธปะทะกันแล้ว จะรักษาประชธรรมไว้ได้อย่างไร” (หนังสือที่อ้าง หน้า ๕๙-๖๐)

เหตุการณ์ในวันที่ ๖ ตุลาคม ๑๙๗๖ และหลังจากนั้น ทำให้ผู้ที่ใฝ่สันติวิธีมาแต่ก่อน เลิกใช้สันติวิธีไปเป็นจำนวนมาก เขาอ้างว่าการใช้สันติวิธีเป็นการฆ่าตัวตาย “พวกเราถูกเขาฆ่าตาย เพราะเราใช้สันติวิธี” คำกล่าวเช่นนี้มาจากคนที่ได้รับความทุกข์จากความรุนแรง ก็เข้าใจได้ไม่ยาก แต่ผู้ที่กล่าวนั้นหากคิดไม่ว่า การ

ใช้ความรุนแรงต่อสู้กัน แม้ว่าผลสุดท้ายจะได้อำนาจมา ก็ต้องใช้อาวุธเพื่อรักษาอำนาจหรือชัยชนะนั้นตลอดไป หากสันติสุขมิได้อีกประการหนึ่ง การใช้อาวุธต่อสู้กันนั้นเดือดร้อนแก่คนกลางที่ไม่เกี่ยวข้องกับ การต่อสู้มากกว่า ชาวนาชาวไร่ในเวียดนามและเขมรตายเปล่าไปหลายล้านคน ระหกระเหินลี้หนี้อะดาดตัวไปหลายแสนครอบครัว

ข้อตำหนิสันติวิธีมีอีกข้อหนึ่ง คือไม่มีช่องทางสำเร็จได้ เพราะอีกฝ่ายหนึ่งใช้อาวุธ “สันติวิธีเพื่อประชธรรมนั้น เมื่อใช้กับฝ่ายมีอาวุธก็ไม่แน่ว่าจะกระทำสำเร็จ และแม้จะสำเร็จก็ต้องใช้เวลานาน เช่น มหาตมาคานธีใช้กับอังกฤษ ต้องระกำลำบาก ต้องมานะอดทนเด็ดเดี่ยว ต้องอาศัยความกล้าหาญมากกว่าผู้ที่ใช้อาวุธ เพราะมือเปล่าต้องเผชิญกับอาวุธ”

“สมมติว่าเราปักใจท้อเสียก่อนว่าสันติวิธีจะไม่สามารถนำประชธรรมมาได้ (ความจริงไม่น่าท้อเสียก่อน) สมมติว่าไม่มีหวังสำเร็จ ก็น่าคิดว่าควรจะทำหรือควรจะทำหรือควรเขียนเพื่อเสรีภาพหรือ สำหรับผมแม้จะไม่มีหวังสำเร็จ ก็อดเขียนอดพูดไม่ได้ มิฉะนั้นจะคับใจเหลือประมาณ” (หนังสือที่อ้าง หน้า ๖๐)

“เมื่อ ดร. ป่วยเขียนเรื่องประชธรรมโดยสันติวิธี หรือจดหมายนายเข้ม เย็นยิ่ง ก็ถูกหาว่าโง่บัดซบ ทะเลิ่ง รู้สึกว่าไม่ได้ผลอะไรมากนัก ตอบว่า ก็ต้องยอม ยิ่งกว่านั้น ในวิธีการของสันติวิธีในต่างประเทศนั้น เขาอาจต้องถูกจับ ถูกทำร้าย ถูกทรมาน กระทั่งถูกปลิดชีวิตเป็นอันมาก แต่เขาก็ยังเก็บดวงประทีปนี้ไว้อยู่เรื่อย ๆ ดังนั้นการถูกหาว่าโง่บัดซบ ทะเลิ่ง ถูกทำร้าย ถูกทรมาน มันเป็นส่วนหนึ่งของสันติวิธี” (หนังสือที่อ้าง หน้า ๗๒)

ในบันทึกที่ผมเขียนไว้เมื่อ ๕ ปีแล้ว ผมได้แยกสันติวิธีไว้เป็นสองระยะ ในหน้า ๖๒ ถึง ๖๔ คือระยะยาวกับวิธีในปัจจุบันสรุปความได้ว่า จะต้องพยายามพูด เขียน เรียกร้องสิทธิเสรีภาพอยู่เสมอ ทุกคนจะต้องซื้อสัตย์สุจริตให้เป็นที่เคารพเชื่อถือ จะต้องปกป้องมิให้ประชาธรรมเสื่อม เพราะกันง่ายกว่าแก้ จะต้องรวมกันเป็นปึกแผ่นมั่นคง และควรมีมานะ นี่เป็นวิธีระยะยาววิธีปัจจุบันนั้นย่อมแตกต่างกันไปตามกาลและเทศะของสภาวะการณ์ แต่ควรมีความสัมพันธ์กันระหว่างสมาชิกที่เห็นอย่างเดียวกัน ควรศึกษาสภาวะและข้อเท็จจริงเพื่อหาโอกาสสนับสนุนสิทธิและเสรีภาพ ควรช่วยซึ่งกันและกัน เมื่อมีใครถูกประทุษร้าย และควรจะเขียนและเรียกร้องประชาธรรมมิให้ขาดสาย

ผู้ที่ไฝ่สันติประชาธรรม เฉพาะอย่างยิ่งที่อยู่ในประเทศไทยตกอยู่ในที่ลำบาก เพราะอยู่ระหว่างกลางผู้ที่ใช้อาวุธประทัดประหารกัน ทางฝ่ายรัฐบาลก็ยอมเห็นว่าเราเป็นผู้ปฏิบัติขัดกับนโยบายของเขา แม้ว่าจะแสดงให้ชัดว่าเราใช้สันติวิธี เขาก็มักเหมาเอาว่าเราเป็นฝ่ายศัตรู ทำร้ายหรือจับกุมเอาง่าย ๆ ฝ่ายคอมมิวนิสต์ก็ยอมไม่ไว้วางใจ เพราะเห็นว่าอยู่ในเมืองคงจะร่วมมือกับรัฐบาล อันตรายมิได้สองด้าน จึงจำต้องระมัดระวังเป็นพิเศษ ยิ่งมีความลำบากในการทำงานนัก ที่ร้ายกว่านั้นคือ “คนกลาง” มักจะสงสัยเราว่าเป็นพวกผู้ก่อการร้าย เข้าตำราว่า “มือไม่พาย เอาเท้าราน้ำ”

๖

ทางเลือกของคนไทยมีอยู่สองทาง คือปล่อยให้เขาสู้รบกันเป็นศึกกลางเมือง จะยึดเยือกกันสักปานใดก็แล้วแต่ยถากรรม

จะเดือดร้อนแก่ใครสักหมื่นแสนก็ช่วยไม่ได้ เขาจะปกคองกัน
อย่างไร ใครจะโกงกินอย่างไร ไม่ใช่ธุระของเรา ใครจะถูกจับ
ถูกทรมาน ก็เป็นกรรมของสัตว์ รบกันแล้วใครจะเสียหาย
อย่างใดเท่าใด ใครจะมีอำนาจที่หลัง ก็แล้วแต่บุญกรรม เรา
รู้รักษาตัวรอดเป็นยอดดี นี่เป็นทางที่หนึ่ง อีกทางหนึ่งคือ
พยายามป้องกันมิให้เดือดร้อนทุกหย่อมหญ้า หรือถ้าป้องกัน
ไม่ไหว ก็พยายามบรรเทาทุกข์ให้น้อยที่สุด คนไทยไม่ว่าจะเป็น
ทหาร ตำรวจ พลเรือน ข้าราชการ ราษฎร คอมมิวนิสต์ สังคมนิยม
เสรีนิยม หรืออนุรักษนิยม ก็เป็นคนที่จะต้องอยู่ในประเทศไทย
และมีลูกหลานเป็นคนไทยทั้งนั้น ทางที่ถูกต้องชอบธรรมคือ
หาทางปรองดองกัน ในเวลานี้มองหาทางปรองดองกันไม่ได้
เพราะทั้งสองฝ่ายต่างตั้งข้อแข็งด้วยกัน ใครอยู่ตรงกลางก็ถูกฟัน
ทิวภูมิมานะกล้าแข็งเหลือประมาณ แต่ต้องหาวิธีและเวลาปรองดอง
กันให้ได้ การปรองดองคือการโอนอ่อนเข้าหากัน ยอมรับและ
เคารพสิทธิเสรีภาพด้วยกัน เติตทุนสัจจะ ไม่ปั้นน้ำเป็นตัว
ใส่ร้ายกัน หรือพลิกแพลงตลบตะแลงเพื่อประโยชน์ชั่วขณะ
อีกนัยหนึ่งคือเป็นทางสนับสนุนหลักธรรมะของประชา และ
พยายามให้เกิดประชาธรรมด้วยสันติวิธี

ถ้าคนไทยเป็นจำนวนมากพอเลือกทางที่สอง ก็ต้องแสดง
ตัวให้ปรากฏ มิฉะนั้นแล้วสังคมไทยจะไปสู่ทางที่สั้นกว่า ง่าย
กว่า คือ ทางเลือกที่หนึ่ง

ปัจฉิมลิขิต

ผมเขียนบทความนี้เมื่อมิถุนายน ๒๕๒๐ และตีพิมพ์เมื่อต้นเดือนกันยายน ๒๕๒๐ มีข้อที่ควรแก้ไขเพิ่มเติมในข้อเท็จจริงคือ:-

(๑) ค่าจ้างขั้นต่ำในหน้า ๓ นั้น คณะรัฐมนตรีอนุมัติเมื่อกรกฎาคมให้เป็น ๒๘ บาท แต่เป็นเรื่องของความ "น้อยไปและซ้ำเกินไป" การละเมิดกฎหมายแรงงานโดยนายจ้างยังคงมีอยู่ตามเดิม

(๒) ในหน้า ๔ ผู้ต้องหาจาก ๖ ตุลาคม ๒๕๑๙ เมื่อต้นเดือนกันยายนเหลือเพียง ๑๘ คนที่ตกเป็นจำเลยในศาลทหาร มีหลายคนถูกขังฟรี ทรมาณฟรี มาร่วม ๑๐ เดือนกว่า แม้แต่อัยการศาลทหารก็ยังคงปล่อยเพราะไม่มีหลักฐาน

นอกจากนี้ อัยการศาลทหารยังมีรายชื่อของผู้ที่หลบหนีไป จับตัวไม่ได้อีกหลายคน ซึ่งเชื่อว่าจะนำขึ้นศาลเมื่อจับตัวได้ ในจำนวนนี้มีผู้ที่ถูกฆ่าตายไปแล้วบ้าง เช่น นายพีเชียร อำนาจวรประเสริฐ นายก อมธ. และมีผู้ที่ออกจากประเทศไทยไปตั้งแต่ต้นปี ๒๕๑๙ (คือไม่เกี่ยวข้องกับ ๖ ตุลาคม) อีกหลายคน เช่น นายเสกสรร ประเสริฐกุล นายสมาน เสือดวง.... นายหวง โตจิราการ นายเทอดภูมิ ใจดี เป็นต้น ทั้งนี้แสดงว่าสำนวนการฟ้องกิติ การชู้ว่าจะฟ้องกิติ เบปะปะเต็มที

(๓) ในเดือนกรกฎาคมและสิงหาคมปีนี้ ยังมีเรื่องแทรกเข้ามาอีกคือ เหตุการณ์ทางพรมแดนเขมร ซึ่งทำให้รัฐบาลในกรุงเทพฯ ต้องสู้ศึกอีกด้านหนึ่ง ไม่มีฝ่ายใดจะถูกฝ่ายใดจะผิด รัฐบาลในกรุงเทพฯ หลังจาก ๖ ตุลาคมเป็นต้นมา ได้แสดงตนเป็นจริงอย่างเปิดเผยต่อลาว เขมร และเวียดนาม ซึ่งเป็นกรกลับนโยบายต่างประเทศของรัฐบาลคึกฤทธิ์และรัฐบาลเสนีย์โดยสิ้นเชิง เป็นการทำให้ไทยอ่อนแอลงไปอีก

ป่วย อังภากรณ์

ลอนดอน ๘ กันยายน ๒๕๒๐